

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Смарт-методи управління родючістю ґрунтів»

Шифр та назва спеціальності	201 - Агрономія	Відповідальні відділи/лабораторії інституту:	Відділ землеробства: лабораторія родючості ґрунтів, лабораторія сівозмін та природоохоронних систем обробітку ґрунту
Назва освітньо-наукової програми	«Агрономія»		
ВИКЛАДАЧІ	Шевченко Михайло Семенович, доктор с.-г. наук, професор, http://www.institut-zerna.com/technology/shevchenko_m_s.htm		
	Якунін Олексій Панасович, доктор с.-г. наук, професор, https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=KxvRhV8AAAAJ		
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ			
Анотація	Актуальність вивчення навчальної дисципліни полягає в тому, що антропогенний пресинг на земельні ресурси і ґрунтовий покрив постійно посилюється, що призводить до розвитку деградації ґрунтів і земель, негативно відображається на екологічному стані довкілля. Управління родючістю ґрунтів – одне з головних завдань сучасної державної політики у сфері землекористування, яке передбачає забезпечення раціонального використання та охорони продуктивних земель на основі екологізації, охорони та захисту землі як складової навколишнього середовища, збереження, примноження і відтворення її продуктивної сили як ресурсу.		
Мета та цілі	Надати майбутнім докторам філософії за спеціальністю 201 «Агрономія» цілісне розуміння про основні складові ґрунтознавства, агроекології, сільськогосподарського виробництва та охорони земель.		
Формат	Лекції, практичні заняття, самостійна робота. Підсумковий контроль – залік.		
Результати навчання	В результаті вивчення даної дисципліни аспірант повинен знати: структуру земельних ресурсів України та особливості їхнього використання; структуру земельних ресурсів світу, їхній стан та проблеми використання; законодавчі підвалини, що регламентує охорону та раціональне використання земель; усвідомлювати значення і важливість проблеми охорони земель; причини, що викликають погіршення стану земель та земельних ресурсів і необхідність їхньої охорони; економічні і екологічні наслідки деградації земель; типи і види основних деградаційних процесів в ґрунтах і землях; нормативно-діагностичну базу оцінки рівнів деградації ґрунтів і земель; заходи охорони земель, мінімізації деградаційних процесів шляхи їхнього практичного впровадження; перспективи і шляхи розвитку ґрунтозахисного аграрного виробництва; основи альтернативних екологізованих систем землеробства. Вміти: володіти понятійно-термінологічним мінімумом дисципліни «Смарт-методи управління родючістю ґрунтів»; визначати фактори, які викликають деградацію ґрунтів та земельних ресурсів, спричиняють погіршення екологічної ситуації; аналізувати їхні причини і прогнозувати екологічні і економічні наслідки; визначати типи і види деградації ґрунтів і земель; визначати шляхи мінімізації і локалізації деградаційних процесів, пропонувати заходи охорони і збереження земель; застосовувати теоретичні знання дисципліни в професійній діяльності.		
Обсяг	Загальний обсяг дисципліни 150 годин: лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 110 год.		
Пререквізити	Курси дисциплін з агрономії: землеробства, ґрунтознавства, рослинництва, загальної мікробіології для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти		
Ознаки	Вибіркова навчальна дисципліна з блоку «Загальне землеробство», що формує фахові компетентності у аспіранта		
Курс / семестр	1 / 1-2		

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ			
Лекція № 1	Грунтові ресурси Землі	Практичне заняття № 1	Глобальне потепління і його відображення на стані земельних ресурсів України і світу
Лекція № 2	Земельні ресурси України та основні засади їх використання	Практичне заняття № 2	Нормативно–правова база охорони та управління родючістю в Україні.
Лекція № 3	Ерозійні процеси – ґрунтові деградації, що спричиняють екологічну нестабільність і незбалансованість ґрунтового покриву	Практичне заняття № 3	Земельно–кризові ситуації і їхній вплив на стан земельних ресурсів України. Депресивні регіони України за станом земельних ресурсів.
Лекція № 4	Заходи по захисту ґрунтів від ерозії	Практичне заняття № 4	Проблеми збереження родючості ґрунтів в Україні і світі. Географія водної і вітрової ерозії в Україні. Протиерозійне землевпорядкування і заходи по захисту ґрунтів від ерозії
Лекція № 5	Чинники деградації ґрунтового покриву та види антропогенного забруднення ґрунтів, що спричиняють втрати родючості ґрунту	Практичне заняття № 5	Вплив на стан ґрунтів деградаційних процесів дегуміфікації, кислотної деградації, погіршення фіто-санітарного стану. Заходи по запобіганню із забрудненням ґрунтів.
Лекція № 6	Раціональне використання і охорона земельних ресурсів, профілактика втрати родючості ґрунту	Практичне заняття № 6	Засади управління родючістю, збереження і відтворення її рівня в ґрунті: структура посівних площ і система сівозмін; ґрунтозахисна система обробітку ґрунту; інтегральна система застосування традиційних і нетрадиційних добрив.
Лекція № 7	Раціональне використання і охорона зрошуваних земель	Практичне заняття № 7	Зрошувані землі в Україні і проблеми подальшого збільшення їх кількості в зв'язку з глобальним потеплінням клімату. Прогнозування та профілактика погіршення якості зрошуваних земель. Заходи по захисту зрошуваних земель.
Лекція № 8	Рекультивация порушених земель та їх ефективне використання	Практичне заняття № 8	Екологічні основи рекультивации земель. Проблеми раціонального використання рекультивованих земель після проходження меліоративного періоду.
Лекція № 9	Точне землеробство – новий етап розвитку агропромислового виробництва	Практичне заняття № 9	Переваги і недоліки точного землеробства. Проблеми і перспективи впровадження точного землеробства в зоні Степу.
Лекція № 10	Перспективи і шляхи розвитку ґрунтозахисного аграрного виробництва. Альтернативні екологізовані системи землеробства.	Практичне заняття № 10	Правові засади забезпечення інноваційної діяльності в сфері аграрного виробництва. Обсяги впровадження альтернативних системи землеробства на засадах біологізації та екологізації.

С а м о с т і й н а р о б о т а

Тема 1. Земельні відносини в Україні та особливості їхнього правового регулювання. Загальнодержавні програми щодо використання та охорони земель. Правове забезпечення охорони земельних ресурсів. Законодавчі акти України щодо охорони ґрунтів та раціонального їх використання.

Тема 2. Економічні, екологічні та соціальні наслідки деградації та нераціонального використання земельних ресурсів.

Тема 3. Моніторинг земель. Зміст і структура моніторингу земель. Наукові основи, види моніторингу та принципи здійснення моніторингових досліджень земель. Земельно-кадастрові роботи. Подолання проблем у створенні державного земельного кадастру

Тема 4. Обробіток ґрунту і його вплив на властивості ґрунту в контексті розвитку негативних процесів і охорони земель. Перспективи удосконалення системи обробітку ґрунту.

Тема 5. Адаптація структури посівних площ і сівозмін до систем раціонального і екологічно безпечного використання земель

Тема 6. Пошук нової парадигми розвитку сільського господарства в Україні. Баланс пріоритетів аграрного виробництва і завдань збереження родючості і якості ґрунтів

Тема 7. Інноваційні системи в землеробстві і пріоритети в дослідженнях удосконалення систем землеробства у зв'язку з екологічними і економічними проблемами в аграрному секторі економіки

Тема 8. Основи органічного землеробства з елементами біологізації як шлях відновлення родючості та кругообігу органічних ресурсів. Перспективи впровадження в Україні.

ПРИКЛАД ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Які культури обов'язково вводять до ґрунтозахисних сівозмін на ґрунтах другої еколого-технологічної групи:

- а) кукурудза, соняшник; б) озима пшениця, озиме жито;
в) травосумішка, однорічні і багаторічні трави; г) горох, соя.

2. Назвіть системи землеробства, які відносять до перехідних:

- а) інтенсивні; б) поліпшені зернові; в) перелогові; г) травопільні.

3. Які сучасні системи землеробства відносяться до інтенсивних?

- а) просапна; б) перелогова; в) сидеральна; г) травопільна.

4. Який елемент у сівозміні найменш гнучкий, бо його зміна потребує повторного землеустрою?

- а) кількість полів у сівозміні; б) співвідношення культур у сівозміні;
в) чергування культур у сівозміні; г) ланки сівозміни;

5. До групи яких показників родючості і окультуреності ґрунту відноситься наявність гумусу?

- а) агрохімічних; б) агрофізичних; в) біологічних; г) технологічних.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Смарт-методи управління родючістю ґрунтів : навчальний посібник для аспірантів спеціальності 201 – Агрономія / Укл.: Шевченко М.С., Десятник Л.М. Дніпро: ДУ ІЗК НААН, 2019. 176 с.
2. Беґей С.В. Екологічне землеробство. Львів: Новий світ-2000, 2010. 428 с.
3. Гудзь В.П., Лісовал А.П., Андрієнко В.О. Землеробство з основами ґрунтознавства і агрохімії. К.: Вища школа, 1995. 310 с.
4. Землеробство / В.П. Гудзь, Ю.В. Бубонний, І.Д. Примак. К.: Урожай, 1996. 381 с.
5. Землеробство : підручник / М.С. Кравченко, Ю.А. Злобін, О.М. Царенко; За ред. М.С. Кравченка. К.: Либідь, 2002. 469 с.
6. Охорона ґрунтів : підручник / М.К. Шикила, О.Ф. Гнатенко, Л.Р. Петренко, М.В. Капшук. 2-ге вид., випр. К.: Т-во Знання, КОО, 2004. 398 с.
7. Сохнич А. Моніторинг земель : підручник / А. Сохнич, М. Богіра, В. Горлачук, Д. Солярчук, І. Песчанська / За ред. д.е.н. Сохнич А.Я. Львів: "Компанія Манускрипт", 2008. 264 с.
8. Ермоленко В.М. Правове забезпечення охорони та раціонального використання земельних ресурсів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.М. Ермоленко, В.І. Курило, Т.С. Кичиліюк / За заг. ред. В.І. Курило. К.: Магістр-XXI ст., 2007. 248 с.

**Д
О
П
О
М
І
Ж
Н
А**

1. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Смарт-методи управління родючістю ґрунтів» для аспірантів освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» спеціальності 201 – Агрономія / Укл.: Шевченко М.С., Десятник Л.М. Дніпро: ДУ ІЗК НААН, 2019. 15 с.
2. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Смарт-методи управління родючістю ґрунтів» для аспірантів освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» спеціальності 201 – Агрономія / Укл.: Шевченко М.С., Десятник Л.М. Дніпро: ДУ ІЗК НААН, 2019. 11 с.
3. Статті в наукових журналах "Почвоведение", "Агрохімія і ґрунтознавство", "Земельний кадастр", "ґрунтознавство", "Вісник аграрної науки", вісниках і наукових записках вузів. Бібліотека, репозитарій <http://www.institut-zerna.com/library/index.htm>
- Електронні інформаційні ресурси**
1. <http://www.scinet.cc>
2. <http://www.elib.org.ua>
3. <http://www.lib.com.ua>
4. <http://www.lib.ua-ru.net>
5. <https://www.scopus.com>
6. <https://openscience.in.ua/ua-journals>

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів для оцінювання успішності аспіранта	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
	90-100	A	відмінно
	82-89	B	добре
	74-81	C	
	64-73	D	
	60-63	E	задовільно
	35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
	0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ

Аспірант повинен дотримуватися «Кодексу академічної доброчесності ДУ ІЗК НААН», виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту доводиться до відділу аспірантури

Силабус за змістом повністю відповідає робочій програмі навчальної дисципліни